

PUCK BOSSERT

Een mens kan zichzelf troosten

ROMAN

PUCK HR & COMMUNICATIONS

2020

Voor Ruud, Niels en Ruben

Copyright: © 2020 Puck Bossert

Uitgeverij PUCK HR & COMMUNICATIONS BV

Omslagontwerp Frits Schiphorst StudIODAM

Omslagbeeld privéarchief

Illustraties binnenwerk privéarchief

Druk: Bakker Cross Media

ISBN 978 90 90330136

www.puckbossert.nl

PROLOOG

Zwartsluis 1963

Kim staat met het broodmes in de hand in de kleine keuken van de buurvrouw. Haar hand klemt zich om het mes, haar knokkels wit, haar arm geheven. De vrouw staat met haar rug tegen het fornuis gedrukt, als een dier in de val. Ze kijkt met grote angstogen naar haar Chinese buurvrouw.

Kim lijkt in trance, ze hoort stemmen, geschreeuw, gehuil, zware klappen, gebonk. Lichtflitsen razen door haar hoofd.

‘Het moet stoppen, het moet stoppen,’ zegt een stem in haar hoofd.

Ze ziet allerlei filmbeelden in hoog tempo voorbijkomen. Het is alsof ze in een gebroken spiegel kijkt, met diverse fragmenten op de spiegelscherven: haar vader met een geweer op het erf, kleine meisjes, een baby, de Kempeitai*, haar man in het Jappenkamp, loerende vrouwen in de soos, sissende vrouwen bij de bakker.

Bliksemschichten, gedonder, nog meer geschreeuw overall om haar heen. Plotseling hoort ze haar dochter Sarah met paniek in haar stem roepen:

‘Mam, stop!’

Dan stapt de dorpsagent de keuken binnen.

HOOFDSTUK 1

Een meisje op een peperplantage in de tropen

Bangka 1917, Nederlands-Indië, Kim is 11 jaar

Het bosweggetje kronkelt voor haar ogen langs de peperplantage door het tropisch woud. Kim, een Chinees-Indisch meisje van elf, laat met iedere stap haar huis in Batoe Amper verder achter zich. Hoe dieper het bos in, hoe onzekerder ze wordt over waar het pad haar brengt. Ze heeft het warm in haar kindersarong en kebaya* en voelt het zweet kriebelen onder haar sluike zwarte haren.

Steeds langzamer loopt ze op haar blote voeten, haar donkere ogen tot spleetjes geknepen, omdat de felle zon net door de bladeren op haar gezicht schijnt. Ze weet dat ze niet zo ver van het grote huis mag. Dan hoort ze haar moeder in de verte roepen:

‘Kim, Kim?! Ga je mee naar het strand? We gaan visjes vangen!’

Snel rent ze terug naar het erf bij de pepertuinen met een grote lach op haar gezicht. Ze struikelt bijna. Als oudste dochter mag ik nu eens iets wat mijn oudere broers niet mogen, denkt ze. Lekker alleen met Iboe* want mijn zusjes en broertjes blijven vast bij de baboe*. Met haar moeder op stap gaan voelt altijd veilig en vertrouwd.

Ze is blij dat haar vader aan het werk is. Met zijn strenge ogen maakt hij haar meestal bang. Het is alsof zij voor hem nauwelijks bestaat. Tegen haar broers praat hij vaak, tegen haar zegt hij nooit veel. Kims moeder heeft onlangs nog gezegd:

‘Je moet respect voor Pak* hebben. Hij is een vooraanstaand man. Alle

Chinezen op het eiland kennen hem. We hebben het goed, want hij verkoopt vele tonnen peper van onze plantage. Als kapitein van de regio hebben de Hollanders hem verantwoordelijk gemaakt voor de Chinese families die hier al generaties lang wonen. Hij zorgt ervoor dat alles goed loopt en dat er geen conflicten zijn.'

Kim weet heel goed dat zij, net als de andere acht kinderen, goed naar hem moet luisteren.

Op het erf gaat ze even op het trappetje zitten. Ze ziet haar vader staan in zijn witte overhemd met opgerolde mouwen. Hij praat met klanten op de grote peperplantage en maakt drukke gebaren. Ondertussen geeft hij de knechten opdracht om met grote zakken witte peper te sjouwen. Ze hoort flarden van zijn stem:

'Zet het hier neer en schiet een beetje op!'

Zo praat hij thuis ook tegen Iboe, denkt ze, ik wil later niet zo'n bazige man.

Ze loopt het trapje af. Nu ze even moet wachten tot haar moeder klaar is om te gaan, doet ze haar favoriete spelletje. De peperkorrels die op het erf liggen te drogen, legt ze netjes in rijtjes. Als ze vijf rijtjes heeft gemaakt, probeert ze de korreltjes te tellen. Ze heeft, door goed naar haar oudere broers te kijken, zichzelf geleerd om tot honderd te tellen, maar hoe het verder gaat, weet ze helaas niet.

Kim denkt terug aan die vreselijke dag, nu vijf jaar geleden. Ze kan zich nog heel goed herinneren hoe haar ouders haar vertelden – op de avond voor haar zesde verjaardag – dat ze niet naar de Chinees-Indische lagere school mocht waar haar broers naartoe gingen.

Ze moest na het eten naar de eetkamer komen. Toen ze de deur opendeed was het alsof de sombere, donkere meubels op haar vielen. Haar ouders stopten abrupt met praten en keken haar aan. Haar voeten voelden zo zwaar, alsof ze door een stromende rivier moest waden. Vader keek haar aan en zei nors:

'Je wordt morgen zes jaar oud, maar Iboe en ik hebben besloten dat je niet naar school mag. Meisjes horen nu eenmaal thuis. Je moet je moeder

helpen in het huishouden en vooral in de keuken.'

Het voelde voor haar als een mokerslag, alsof de houten vloer onder haar werd weggeslagen. Haar nichtjes in de familie van Iboe mochten wel naar school en ook Kim had zo graag naar school gewild. Ze opende haar mond om iets te zeggen, maar haar vader snoerde haar meteen de mond met de woorden:

'Jij gaat trouwen en kinderen krijgen, dus school is voor jou niet nodig. Je bent nu eenmaal niet gelijk aan je broers.'

Ze wordt nog nijdig als ze eraan denkt, maar ze had geen keus en zweeg. Inmiddels heeft ze zich er met grote moeite bij neergelegd.

Plotseling hoort ze stemmen. Het lijkt een mengelmoes van hun Chinese dialect en het Maleis. Ze gaat rechtop zitten, maar ze weet nu dat het de stemmen in haar hoofd zijn. Dat heeft ze vaker. Haar magische krachten vertellen haar soms wat er gaat gebeuren en zorgen ervoor dat ze stemmen hoort die anderen niet horen.

'Luisteren moet je,' zegt een mannenstem. 'Je bent van mij, je moet gehoorzamen, anders wordt het je dood.'

Ze schrikt ervan, moet bijna huilen, want begrijpen doet ze het niet. Vlug aan iets leuks denken helpt meestal.

Ze springt op en rent naar het huis. Daar ziet ze dat haar moeder wat spullen heeft klaarzet op de achtergalerij. Iboe heeft de bamboekoker, die ze gebruiken om de visjes uit de zee te scheppen, al op tafel gezet. Kim loopt de grote keuken in.

'Wat ruikt het hier lekker, Iboe. Nemen we ook wat lekkers mee?'

'Jazeker,' zegt haar moeder lachend, 'ik heb in dit bananenbladpakje wat rijst met vis gedaan en hier heb ik stukjes fruit ingedaan.'

Kim ziet de halve kokosnootschillen gevuld met papaya en ananas. Het water loopt haar al in de mond.

'We lopen zo ook even langs het huis van Mek Lie, ik denk dat zij wel mee wil.'

'Ik hoop dat ze meegaat. Ik loop vast naar haar toe. Dat mag wel, toch?' Met een glimlach loopt Kim het erf af.

Tante Mek Lie is een stuk jonger dan Kims moeder. Ze woont in het grote houten huis een paar honderd meter verderop. Een tijdje geleden, nadat haar man was overleden, is ze weer bij haar ouders komen wonen. Kim moet aan vorige week denken toen ze thee dronken bij tante Mek Lie, zij sloofde zich uit om het gezellig te maken.

‘Hier Kim, wil je nog wat snoepen? Neem deze lekkere kwee mangkok.’

Met haar vrolijke ogen keek ze Kim aan. Kim zag de gekleurde kokoscakejes op het bord en zwichtte meteen.

‘Ik heb net zelf een kokosnoot uit de boom gehaald, dus je kunt ook nog klappermelk krijgen,’ zei haar tante.

‘Ajoh,’ zei Iboe, ‘je bent er toch niet zelf in geklommen?’

‘Jawel hoor, wat kan mij het schelen dat mijn vader en jouw broer dat niet goed vinden,’ zei Mek Lie schaterend. ‘Niemand kan de baas over mij spelen!’

Ze heeft gelijk, dacht Kim.

Nu ze voor het grote huis staat en haar naam roept, komt Tante Mek Lie lachend naar buiten en aait Kim over het haar. Ze wil graag mee en haalt nog even snel een mandje met lekkernijen uit de keuken, bedekt met een batik doek. Als Iboe aan komt lopen, geeft tante Mek Lie haar een zoen.

‘Wat leuk dat ik met jullie mee mag!’

Kim rent op het pad vooruit. Het woud is vochtig, die nacht is er een grote moessonbui gevallen. Met zijn drietjes passeren ze na een tijdje een rubberplantage.

‘Stil, luister goed, Kim!’ zegt tante Mek Lie.

Kim staat stil en spitst haar oren. In de verte hoort ze het gekrijs van apen en het geritsel van de bladeren, omdat ze van tak tot tak slingeren. Tante Mek Lie maakt ineens apengeluiden en Kim lacht zich dood. Als ze een kali* passeren, ruikt Kim de geuren van melatibloemen en van modder in de zon. Na een uur lopen ze het bospad naar beneden af en zien ze het kleine witte zandstrand glinsteren met in de verte de azuurblauwe zee.

Er blijkt ook familie op het strand te zijn. Het oudste nichtje let op haar kleinere zusjes. Van verre roepen ze enthousiast: ‘Het water is heerlijk. Kom er snel in, dan gaan we met zijn allen zwemmen!’

De zon is inmiddels op zijn felst. Pijlsnel rent Kim op haar blote kakkies over het gloeiende zand naar de vloedlijn. Vlug doet ze haar kleren uit en springt het water in. Ze joelt naar haar nichtjes en binnen mum van tijd zijn ze met zijn zessen aan het spelen in het lauwwarme water. De kinderen lachen en spetteren elkaar nat. Ze duiken naar beneden en komen weer boven met kleine stukjes wit koraal. Onder water ziet Kim prachtige visjes: gele, violetblauwe, oranje en paarse.

‘Iboe en tante, kom!’

Haar moeder en tante Mek Lie stropen hun sarong iets omhoog en komen in het water staan met de grote bamboekoker. Met gemak scheppen ze de visjes erin. Binnen korte tijd hebben ze een aardig maal bij elkaar.

Plotseling horen ze dichtbij het gekrijs van apen. Die brutale beesten zijn al bijna bij hun manden met eten.

‘Snel! Straks vreten ze alles op,’ zegt tante Mek Lie en ze rennen het water uit.

Zodra ze de apen hebben verjaagd, gaan ze zelf genieten van de meegebrachte lekkernijen. Ondertussen kijken ze in de verte naar de houten vissersbootjes, die smal zijn en aan weerszijden smalle, lange drijvers hebben, die zijn vastgebonden aan twee gebogen stukken.

‘Vannacht varen de vissers de zee op met hun netten,’ legt tante Mek Lie uit aan Kim.

‘Dan vangen ze grote vissen, die ze morgenochtend aan land brengen. En wij kunnen die dan weer op de pasar* kopen. En weet je wat zo fijn is? Als je moeder die vis lekker klaarmaakt, kom ik het gezellig bij jullie oppeuzelen.’

Ze kietelt Kim, die het uitschatert.

Na het eten gaan Kim en haar nichtjes weer de zee in. De vrouwen blijven dit keer op het strand lachen en kletsen. De zee wordt wilder als het ineens hard gaat waaien. Er komen twee golven achter elkaar pardoes over Kim heen rollen, waardoor ze op het strand wordt gesmeten. Ook daar kan ze gelukkig om lachen! Als ze weer staat, zegt haar moeder:

‘Kijk eens Kim, daar in de verte. Er komt een flinke regenbui aan!’

Ze pakken de spullen in. Terwijl Kim zich afdroogt met een grote doek,